

המאמר השלישי

בצווי ובאזהרה

אמר יהודה בן שאול. אמר המחבר: אשר ראוי לקדם אותו התחלה למאמר הזה, כי הבורא יתברך כיון שהתברר שהוא קדמון לא היה עמו דבר, היתה בריאתו לדברים טובה וחסד ממנו. וכאשר זכרנו בסוף המאמר הראשון, בעלת בריאת הרברים, וממה שימצא בספרים שהוא טוב ומטיב, כמו שאמר (תהלים קמ"ה) טוב י"י לכל ורחמיו על כל מעשיו. והחלת הטבתו לברואים שחננם ההויה, רצוני לומר: המציאו אותם אחר שלא היו. וכמו שאמר לחשובים (ישעי' מ"ג ז') כל הגקרא בשמי ולכבורי בראתי וגומר. ואחר כן חננם סבה שמגיעים בה אל ההצלחה הגמורה והטובה השלמה, כמו שאמר (תהלים ע"ז י"א) הודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך וגומר. והוא מה שצום והזהירם ממנו. וזה המאמר החלת מה שיקיף השכל ויחשוב בו, ויאמר: הוא היה יכול שייטיב להם ההטבה הגמורה, ויצליחם ההצלחה המתמדת מבלתי שיצום ויזהירם? אבל יראה שטובתו בדרך ההיא טוב להם, בעבור מה שיסתלק מעליהם מעניני הטרח. ואומר בבירור הענין הזה, כי שומו סבת הגעתם אל הטובה המתמדת בהטריחם במה שצוה בו, הוא יותר טוב. והוא, שהשכל דן שיהיה מי שמגיע לטובה על מעשה שהעבד בו, יש לו כפל מה שיגעהו מן הטוב מי שלא עשה דבר, אבל הוא מתחסד עמו. ואין השכל רואה להשוות ביניהם. וכאשר הדבר כן נטה בנו בוראנו אל החלק היותר להיות תועלתנו על הגמול, כפל תועלתנו אשר תהיה על לא מעשה, וכמו שאמר (ישעי' מ' י') הנה י"י אלהים בחזק יבוא וזרועו מושלה לו הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו. וכיון שהקדמנו ההקדמה הזאת אומר פותח, הודיענו אלהינו יתברך בדברי נביאיו, שיש לו עלינו תורה נעבדהו בה, ובה מצות שצוה אותנו בם, אנחנו חייבים לשמרם ולעשותם בלב שלם. הוא אמרו (דברים כ"ו ע"ז) היום הזה י"י אלהיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך. והעמידו לנו נביאיו על המצות ההם האותות והמופתים המלאים, ושמרנום ועשינו אותם מיד. ואחר כך מצאנו העיון מחייב שנצוה בהם, ולא היה ראוי לעזבנו מבלעדי דבר. וראוי שאבאר ממה שמחייב אותו העיון לענין הזה דברים וענינים, ואומר: כי השכל מחייב¹ להקביל כל מטיב אם בהטבה, אם הוא צריך אליה, אם בהודות, אם איננו צריך לגמול. וכאשר היה זה מחייבי השכל, לא היה נכון שיעזבהו הבורא יתברך בעניני עצמו, אבל התחייב לצוות בראיו בעבודתו והודות לו, בעבוד שבראם. והשכל מחייב עוד, שהחכם לא יתיר לגדפו ולקללו.

¹ להקביל כל מטיב וכו' הוא ענין נגד ומוכח. (מצנין מקבילות הללו שמות